

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІОТЕХНОЛОГІЙ ТА АКВАКУЛЬТУРИ
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА

До захисту допущено»
Завідувач кафедри
к. с.-г. н., доцент
_____ Тетяна ПУШКАР
« _____ » _____ 2026

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
освітньої програми «Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва»
за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва

**АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ
В УМОВАХ ДПДГ «БОГУНІВСЬКА ЕЛІТА» БЕРЕЗІВСЬКОГО РАЙОНУ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Науковий керівник: к. с.-г. н., доцент,
кафедри технології виробництва і
переробки продукції тваринництва
Ігорь СЛЮСАРЕНКО

Рецензент: к. с.-г. н., доцент кафедри
генетики, розведення та годівлі с.-г. тварин
Ігорь НІКОЛЕНКО

Виконав здобувач першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
денної форми навчання
освітньо-професійна програма «Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва»
спеціальність 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва
Данііл НІЧИК

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота
містить результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших авторів
має посилання на відповідне джерело.*

_____ Д. НІЧИК

ЗМІСТ

Реферат	3
Вступ.....	4
Розділ 1. Технологічні аспекти виробництва свинини (огляд літератури)	6
1.1. Особливості відтворення свинопоголів'я та вирощування молодняку свиней.....	7
1.2. Годівля свиней різного віку та фізіологічного стану.....	16
1.3. Технологія утримання свиней.....	25
1.4. Заключення з огляду літератури.....	29
Розділ 2. Матеріал, умови і методика виконання роботи.....	31
2.1. Місце та об'єкт досліджень.....	31
2.2. Методика виконання роботи.....	36
Розділ 3. Розрахунково-технологічна частина.....	38
3.1. Характеристика галузі свинарства.....	38
3.2. Продуктивні якості стада свиней.....	40
3.3. Відтворення стада.....	42
3.4. Технологія годівлі свиней різних статевовікових груп...	44
3.5. Технологія утримання свиней.....	51
3.6. Економічна ефективність виробництва свинини.....	54
Розділ 4. Охорона праці.....	55
Розділ 5. Охорона довкілля.....	61
Висновки	65
Пропозиції	66
Список літератури.....	67

РЕФЕРАТ

Дипломна робота студента 3 курсу скороченого терміну навчання Нічик Даніїл виконав на 69 сторінках комп'ютерного тексту, містить 16 таблиць.

В списку літератури використано 30 джерел.

В дипломній роботі розглянуті питання особливостей технології виробництва свинини в умовах ДП ДГ «Богунівська еліта» Березівського району Одеської області. Проаналізовані продуктивні і відтворювальні характеристики стада свиней, вивченні умови годівлі, утримання та експлуатації різних статеві-фізіологічних груп свиней у господарстві.

Аналіз технології виробництва свинини в умовах господарства свідчить, що загальне поголів'я свиней у господарстві в 2025 році скоротилося на 21,48%, а кількість основних свиноматок зменшилася на 27,06% в порівнянні з 2010 роком; основні свиноматки стада представлені класами еліта та першим, при цьому питома частка тварин класу еліта постійно зростає на 6,43-10,76%; їх продуктивність з року в рік підвищується: багатоплідність – на 2,11-4,40%, середньої маси 1 підсвинка в 2-місячному віці – на 0,62-1,89%, а діловий вихід поросят на 3,57-4,60%; жива маса підсвинків при постановці на відгодівлю складає 25-26 кг, їх середньодобовий приріст за час відгодівлі – 512-553 г, витрати кормів на 1 кг приросту живої маси 4,76-4,88 корм. од.

Умови годівлі свиней у господарстві відповідають вимогам, їх раціони збалансовані за основними показниками, а умови утримання - наближені до зоогігієнічних нормативів.

Виробництво свинини в умовах господарства на протязі 2023-2025 років було прибутковим, а рівень рентабельності складав +1,44-59,42%

ВСТУП

Навряд чи потрібно сьогодні кого-небудь переконувати у важливості значення свинини в харчуванні людей. Багаторічні життєві процеси, які ґрунтуються на економічних законах цивілізованого ведення сільськогосподарського виробництва, переконливо свідчать про те, що проблему забезпечення м'ясом населення, а також харчової промисловості практично не можливо вирішити без інтенсивного розвитку всіх галузей тваринництва і особливо свинарства. Незважаючи на те, що свинину з релігійних та інших міркувань не споживають представники не тільки окремих націй, але й деяких регіонів земної кулі, у загальному світовому виробництві м'яса на її долю припадає понад 105 млн. т у забійній масі, тобто майже 40 %, тоді як на курятину – 27,1 %, яловичину - 24,1 %, баранину та м'ясо інших тварин і птиці – 8,7%. За даними офіційних повідомлень, світове виробництво свинини щорічно зростає 2-3 % в забійній масі. В багатьох розвинутих країнах уже зараз виробництво цього виду м'яса на душу населення складає 50-100 кг і більше, а в Данії – перевищує 325 кг.

Пріоритет розвитку цієї галузі, як відомо, надається завдяки таким важливим біологічно-господарським особливостям свиней як багатоплідність, всеїдність, економне використання кормів та придатність свинини до приготування різних смачних кулінарних виробів. Свинина відрізняється високою калорійністю, здатністю добре консервуватися, багата повноцінним білком, складом незамінних амінокислот, мінеральними речовинами та вітамінами.

Свиня є єдиною твариною, здатною забезпечити нашу потребу в жирах тваринного походження, тоді як м'ясо зазвичай можна отримувати і від великої рогатої худоби, птиці, овець та інших тварин. В складі сала свиней містяться всі незамінні амінокислоти: лізин, триптофан, метіонін, а також вітаміни і незамінні жирні кислоти. Отже свинина – є біологічно повноцінний продукт харчування.

В середньому м'ясопереробні підприємства використовують 60-65% свинини для ковбасного і консервного виробництва, 10-15% - для виготовлення копченостей та 25-30% спрямовують на реалізацію у свіжому вигляді.

У більшості господарств нашої країни отримують свинину на рівні середньодобових приростів в межах 250-350 г в окремих підприємствах цей показник коливається від 600 до 800 г. Деякі товаровиробники для прискорення збільшення приростів тварин до 900-1000 г і більше використовують прискорювачі росту різного походження вітчизняного та закордонного виробництва. Як свідчать наукові дослідження ферментні препарати значно прискорюють підвищення фізичного росту тварин, однак м'язова і жирова тканини в їхньому організмі не завжди встигають досягти фізіологічного дозрівання, що негативно впливає на якість одержаної продукції внаслідок цього можуть виникнути такі вади, як PSE та DFD. В той же час, як свідчить світова практика, конкурентоздатність галузі свинарства найближчим часом буде визначатися, насамперед, якістю м'яса і сала, від якої залежатиме попит, у тому числі використання цієї продукції. Отже, на ряду з нагальною потребою комплексного підходу до виробництва свинини необхідне впровадження провідної системи контролю за якістю м'яса, сала та іншої продукції свинарства [2].

Метою даної дипломної роботи є вивчення та аналіз технології виробництва свинини в умовах ДП ДГ «Богунівська еліта» Березівського району Одеської області.

Для вирішення цієї мети були виконані такі задачі:

- проаналізувати продуктивні і відтворювальні характеристики стада свиней;
- вивчити умови годівлі та утримання різних статевих-фізіологічних груп свиней у господарстві;
- дати економічну характеристику галузі свинарства ДПДГ «Богунівська еліта».

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Особливості відтворення свинопоголів'я та вирощування молодняку свиней

Промислова технологія вирощування свиней – це завершений, безперервний виробничий цикл, який на великих фермах об'єднує всі процеси догляду та інтенсивного використання тварин, ґрунтуючись на комплексній механізації працемістких операцій.

Цей технологічний процес охоплює такі основні системи: відтворення стада, забезпечення якісної годівлі, продуктивну експлуатацію тварин, створення оптимального мікроклімату, умови утримання та всебічний зооветеринарний захист.

Характерними рисами, спільними для різних інтенсивних технологій промислового вирощування свиней, є: значна концентрація високопродуктивного, від селекціонованого стада; ефективне використання як тварин, так і виробничих площ; чітка ритмічність та послідовність усіх етапів; застосування конвеєрного принципу; високий ступінь механізації та автоматизації; вузька спеціалізація окремих технологічних операцій; а також науково обґрунтована організація праці.

Хоча конкретні технології можуть мати відмінності залежно від породного складу, інтенсивності зростання поголів'я, масштабу підприємства, кліматичних умов та особливостей утримання і годівлі, проте базові вимоги до показників продуктивності залишаються стабільними.

Запровадження інтенсивних технологій вирощування свиней, за умови відповідних інвестицій та раціональної організації трудового процесу, дозволяє суттєво збільшити обсяги одержуваної продукції та значно підвищити економічну ефективність підприємства. Головний принцип такої інтенсифікації

полягає у застосуванні ритмічно-потокowego конвеєрного виробництва, що забезпечує безперервний випуск продукції партіями відповідного обсягу та якості через однакові інтервали часу, як протягом окремих періодів, так і впродовж усього року.

Процес виробництва свинини на підприємстві проходить три послідовні етапи: отримання молодняка, його подальше вирощування та заключна відгодівля. Всі ці стадії тісно взаємопов'язані і реалізуються за допомогою технологічних процесів, що, у свою чергу, поділяються на основні та допоміжні. Будь-яке неякісне виконання однієї з цих операцій може суттєво вплинути на ефективність усього виробничого циклу.

Система розведення свиней базується на кількох ключових елементах: ефективному веденні селекційно-племінної роботи в господарстві, правильному виборі порід та оцінці класу племінного поголів'я, визначенні оптимальних термінів і інтенсивності використання тварин для розмноження, обранні способу оновлення стада та якісному осіменінні основного поголів'я свиней.

Ключовою метою такого розведення є не тільки підтримання чисельності основного маточного поголів'я, а й значне збільшення продуктивності тварин. Зокрема, це передбачає отримання від кожної свиноматки щорічно 18-20 центнерів економічно вигідної свинини у товарних господарствах, або ж вирощування не менше 19-20 голів високоякісного племінного молодняка (з яких 5-6 голів можуть бути реалізовані) на племінних фермах [17].

Процес відтворення поголів'я у свинарстві нерозривно пов'язаний з ключовими біологічними та виробничими особливостями цих тварин. До них належать період настання статевої та господарської зрілості, а також тривалість вагітності.

Репродуктивна зрілість у молодих свиней настає дещо раніше, ніж їхній організм досягає повної фізіологічної готовності. Наприклад, першу тичку у свинок можна спостерігати приблизно у піврічному віці, коли їхня

жива маса становить близько 73 кг. Однак на цьому етапі статеві органи, як і весь організм, ще не повністю сформовані. Потомство, отримане від таких молодих свинок, зазвичай є малочисельним та має знижену життєздатність. З огляду на це, молодих свинок, призначених для розмноження, рекомендується допускати до спаровування чи осіменіння не раніше 8-місячного віку, за умови досягнення ними живої маси 120 кг.

Деякі фахівці [24] також рекомендують проводити осіменіння, коли середня жива маса свиней сягає 130-135 кг. Якщо ремонтна свинка не набрала цієї потрібної маси, доцільно зачекати ще близько трьох тижнів. Передчасне осіменіння (за віком) негативно впливає на продуктивність, знижуючи її в середньому на 0,5-0,6 поросяти за один опорос, що загалом становить близько 1,5 поросят від однієї свиноматки на рік.

Зрілих свиноматок спаровують під час першої тічки, що настає через 4-6 днів після відлучення від них поросят.

Пік продуктивності свиноматок спостерігається у 3-му, 4-му та 5-му опоросах. Хоча кількість поросят навіть під час восьмого опоросу може залишатися значною, а їхній розмір — цілком прийнятним, проте у свиноматок під час восьмого опоросу відзначається зростання кількості мертвонароджених поросят та скорочення числа живих [21]. Це пов'язано з тим, що старші свиноматки зазвичай стають менш спритними та менш уважними до свого новонародженого потомства.

Період вагітності свиноматок зазвичай триває близько 114 днів, варіюючись від 93 до 125 днів. Тривалість експлуатації племінних свиноматок та кнурів у стаді визначається їхньою продуктивністю, генетичною цінністю та загальним станом здоров'я. Хоча свині можуть жити 8-10 років, у виробничих цілях їх зазвичай задіюють протягом 3-4 років, що дозволяє отримати 6-8 опоросів.

Відповідно до масштабу та спеціалізації свинарських господарств, застосовують або сезонні, або цілорічні циклічні опороси. Систему циклічних опоросів вважають ефективною, якщо група свиноматок, що обслуговуються

одним працівником, народжують поросят упродовж 3-7 днів. Сезонні циклічні опороси свиноматок зазвичай організують у племінних підприємствах та на невеликих товарних фермах.

Плодів основних свиноматок отримують у два етапи: перший – взимку (січень-лютий), а другий – влітку (липень-серпень). Для молодих свинок, що перевіряються, планується один опорос на рік (травень-червень). Відповідно до цього, злучку проводять у відповідні терміни, з урахуванням тривалості вагітності.

На великих промислових комплексах ключовим елементом виробничої діяльності є ритмічна потокова система циклічних опоросів, що забезпечує рівномірне отримання поросят упродовж всього року. Такий підхід реалізовується шляхом планування цілорічних опоросів від стабільних груп основних та перевірюваних свиноматок.

Для досягнення високих зоотехнічних та економічних показників продуктивності поголів'я, від кожної свиноматки за один опорос потрібно отримати щонайменше 10-12 поросят із середньою живою масою 18-20 кг у 60-денному віці та 35-40 кг у 120-денному. Лише за таких показників від молодняку на відгодівлі можливо досягти понад 700 г середньодобового приросту маси, при витраті кормів менше 4 кормових одиниць на 1 кг приросту та забезпечити рентабельність виробництва на рівні 30-40 %. Таким чином, чисельність та якість приплоду значною мірою обумовлені рівнем підготовки кнурів та свиноматок до злучки або штучного осіменіння. Підготовка плідників до розмноження

Якщо самці-плідники використовуються безперервно протягом року, вони мають постійно підтримувати оптимальний фізичний стан. У випадку сезонного розведення готування самців до племінного сезону розпочинається за місяць-півтора до його початку. Перед спарюванням або відбором сперми тварин обов'язково оглядають. Вони мусять бути повністю здоровими, мати добру фізичну форму та виявляти високу репродуктивну активність. У разі виявлення будь-яких відхилень від норми їм призначають необхідне лікування,

а також покращують раціон і умови утримання. Щоб уникнути взаємних травм, ікла у плідників підпилюють. Підготовка свиноматок до розмноження

Під час готування свиноматок до періоду розмноження особлива увага приділяється їхньому харчуванню, адже після відлучення молодняку вони суттєво втрачають вагу. Раціон коригують таким чином, щоб за короткий термін досягти оптимальної племінної кондиції. Такий підхід гарантує високу результативність запліднення, сприяє кращому розвитку зародків і отриманню міцного, життєздатного потомства. Свиноматки як із надмірною вагою, так і виснажені, нерідко пропускають тичку і народжують дрібних, слабких поросят.

Моціон (рухова активність)

Напередодні племінного сезону як самцям, так і самкам обов'язково забезпечують регулярні фізичні навантаження. Це сприяє активізації обміну речовин, збільшенню репродуктивної жвавості та формуванню якісної сперми. Постійні прогулянки свиноматок допомагають поліпшити метаболічні процеси, забезпечують виражену охоту і підвищують загальну продуктивність. Методи запліднення.

Для розмноження свиноматок можна застосовувати як природне спарювання, так і штучне осіменіння. Однак, метод штучного осіменіння вважається більш ефективним та економічно обґрунтованим. Він дає змогу скоротити поголів'я самців майже у 8-10 разів, що дозволяє вивільнити площі, скоротити витрати на корми та знизити трудові затрати на їх обслуговування. Протягом року один високопродуктивний самець здатний осіменити від 600 до 2000 свиноматок, дозволяючи за стислий час отримати потомство, яке характеризується мінімальними витратами корму на одиницю продукції. Крім того, штучне осіменіння ефективно запобігає розповсюдженню різноманітних хвороб. Додатково, сім'я може бути перевезена на значні відстані. Залежно від специфіки господарства, масштабу комплексу та інших чинників, свиноматок осіменяють сім'ям, отриманою від власних самців або доставленою зі спеціалізованих центрів. Оптимальні терміни штучного осіменіння.

Рекомендується штучно осіменяти свиноматок через 24-30 годин від початку тічки. Дослідження показали, що за умови точного виявлення початку тічки у свиноматок та осіменіння їх в оптимальні терміни (а саме через 24 години після початку), досягається доволі високий показник заплідненості яйцеклітин (95,7%) та реальна багатоплідність навіть при одноразовому осіменінні.

Осіменіння свиноматок здійснюється двома основними способами: нефракційним та фракційним. Аналіз використання сперми для осіменіння демонструє відчутні переваги фракційного методу. Завдяки цьому, при осіменінні ідентичної кількості самок, фракційний підхід дозволяє скоротити число кнурів у фермерському господарстві майже вдвічі-втричі. Після процедури осіменіння свиноматок розміщують в окремих боксах щонайменше на дві доби. Дані про успішність осіменіння фіксуються у відповідному реєстраційному журналі [17].

Надалі, осіменені свиноматки утримуються згідно з прийнятою на підприємстві технологією, забезпечуючи їм необхідний раціон. За 4-5 днів до очікуваного опоросу самок переводять у спеціалізовані секції або приміщення, обладнані індивідуальними станками.

Процес опоросу розподіляється на три фази: підготовчу стадію, власне народження поросят та відходження плаценти. Тривалість цього процесу зазвичай становить від 1,5 до 5 годин. Проміжок між появою кожного поросяти коливається в межах 10-20 хвилин, хоча можливі відхилення від 5 до 90 хвилин.

Для новонароджених поросят критично важливим є негайне отримання імуноглобулінів з материнського молозива одразу після їх появи на світ. Протягом першої доби після народження травна система поросяти ще не функціонує повноцінно, що дозволяє стінкам його кишечника вільно пропускати клітини імуноглобулінів безпосередньо у кровотік, формуючи таким чином пасивний імунітет. Згодом як концентрація антитіл у молозиві свиноматки, так і проникність кишкових стінок суттєво знижуються. Пероральне надходження цих імуноглобулінів забезпечує своєрідну початкову імунну підтримку, що оберігає організм поросяти до моменту формування власного імунітету [26].

Материнське молоко є абсолютно незамінним харчуванням для поросят. Кожен сосок свині є самостійною молочною залозою, не пов'язаною з іншими. Передні частки молочної залози розвиненіші та продукують більше молока, ніж задні. Під час першого годування оператор має коректно розподілити соски між новонародженими. Слабших та довших поросят прив'язують до передніх сосків, тоді як міцніших та вгодованих – до задніх. Призвичаївшись до свого місця, поросята вже на третій день безпомилково знаходять свій сосок і зазвичай не поступаються ним без боротьби [19].

На відміну від інших вікових груп свиней, поросяттам властиві певні біологічні особливості організму, розуміння та врахування яких є ключовим у практичній діяльності. Зокрема, вони вирізняються високим рівнем обміну речовин та енергії. Протягом короткого періоду життя (до 21-26 днів) їхній організм зазнає істотних трансформацій, завдяки чому, споживаючи в перші дні виключно материнське молоко, вони невдовзі стають спроможними засвоювати поживні елементи з різноманітних кормів.

Ключовим показником росту та розвитку поросят вважається їхня жива вага. Вважається, що оптимальний ріст і розвиток досягається, якщо при народженні маса однієї особини становить 1,2-1,5 кг; до 30-денного віку – 7,5-9,0 кг; а до 60-денного – 17,0-20,0 кг і вище.

У перший місяць життя поросят більша частина (85%) поживних речовин, необхідних для набору ваги, надходить з материнського молока, тоді як лише 15% забезпечується підгодівлею. Однак, на другому місяці ця пропорція суттєво змінюється: внесок молока знижується до 30%, а підгодівлі зростає до 70%. Загалом, від народження до 60-денного віку, отримання приросту ваги забезпечується на 45% за рахунок материнського молока і на 55% за рахунок додаткових кормів.

Уніфікація гнізд, якщо вона потрібна, має бути проведена протягом першого тижня після опоросу, оскільки пізніші або багаторазові переміщення поросят не приносять бажаного ефекту. Система "штучна свиноматка", хоча й

дозволяє зменшити навантаження на основну свиноматку, вимагає значних щоденних витрат часу на управління та контроль для ефективного вирощування зайвих поросят.

Поросяттам слід забезпечити доступ до води вже з 3-4-го дня життя. Без вільного доступу до чистої води вони можуть споживати сечу, що призводить до шлунково-кишкових розладів. Тому у кожному відділенні для молодняка мають бути встановлені автонапувалки; за їх відсутності необхідно використовувати корита з чистою водою, яку слід змінювати 5-6 разів на добу. Крім того, молоко свиноматки має низький вміст заліза – ключового компонента гемоглобіну. Через це в перші дні життя поросят рівень гемоглобіну в їхній крові швидко знижується. Щоб запобігти анемії, їм необхідно вводити спеціальні залізовмісні препарати.

Обсяги споживання материнського молока поросятами поступово знижуються: якщо в першій декаді життя на кожен кілограм живої маси припадає 175-197 г молока, то в другій – 110-120 г, у третій – 61-68 г, у четвертій – лише 33-40 г, і надалі ця кількість продовжує зменшуватись. У ранньому віці поросята смокчуть молоко дуже часто: від малопродуктивних свиноматок – кожні 25-40 хвилин, від високопродуктивних – кожні 1-2 години. За одне годування поросят отримує 15-25 г молока, а більш сильні особини можуть висмоктувати до 50-70 г. Для повноцінного розвитку добова потреба в молоці становить близько 300 г у першій декаді та 400 г у другій. Варто зазначити, що з третьої декади життя інтенсивність росту поросят значною мірою визначається якістю та повноцінністю їхнього додаткового годування.

Залежно від прийнятої технології вирощування молодняка, поросят розлучають з матерями у віці 26, 35, 45 або 60 днів. Після відлучення для поросят розпочинається якісно новий етап життя, сповнений викликів: зникає звичне джерело живлення в особі матері, їм доводиться самостійно шукати їжу та воду в оточенні таких же розгублених конкурентів, а також втрачається комфорт звичного теплого місця

Усі зазначені фактори створюють суттєвий стрес, який негативно впливає на загальний стан і здоров'я поросят. Відлучення є одним із найкритичніших етапів у їхньому житті. Розлука з матір'ю, переміщення до нових приміщень, утворення нових груп і різкі зміни раціону викликають серйозне навантаження на тварин. Саме тому управління цим процесом має забезпечувати всі необхідні умови для благополуччя поросят після відлучення. Попередньо перед переведенням поросят необхідно приділяти особливу увагу гігієні, організації годівлі, забезпеченню доступу до води та створенню оптимального мікроклімату.

Зменшення впливу стресу можна досягти об'єднанням поросят у невеликі однорідні групи та ізоляцією від інших виробничих тварин. Обслуговування слід виконувати в чітко визначений час, а також піклуватися про покращення умов утримання, таких як якість кормів та мікроклімат. Аби мінімізувати негативний вплив стресових факторів, рекомендується залишати поросят у звичних станках після відлучення, без перегрупувань і переміщень до нових приміщень. Протягом перших 12–15 днів потрібно уникати змін у раціоні, режимі годування та способах приготування їжі.

Щоб запобігти переїданню та проблемам зі шлунково-кишковим трактом, у перші 3–5 днів знижують норму корму на 20–30%, а потім поступово доводять її до стандарту за 7–10 днів, забезпечуючи безперешкодний доступ до води. Для мінімізації стресу відлучених поросят бажано певний час залишати їх у тих самих станках, де вони перебували зі свиноматками. Особливо ефективною є так звана «сімейно-гніздова» система вирощування, за якої поросята утримуються з матерями до 2–2,5 місяців. Після цього їх переводять у невеликі групи по 15–18 тварин до моменту остаточного вирощування чи переходу в групи ремонтного молодняку.

Традиційним вважається відлучення поросят у віці 60 днів. Воно характерне для племінних господарств та невеликих ферм. На репродукторних свинофермах спеціалізованих господарств цей процес часто здійснюють на 45-й день, тоді як на великих промислових комплексах — на 26-й день. У наукових

цілях або за умови високого рівня виробничого обладнання можливе відлучення на 10-й день, але воно застосовується досить рідко. Вік відлучення також визначає інтенсивність використання свиноматок.

Техніка відлучення включає підготовку як поросят, так і свиноматок. Починаючи з 5–7 дня життя, поросят поступово привчають до поїдання різноманітних кормів. Ті з них, хто не привчений до такого раціону заздалегідь, після відлучення можуть відчувати голод і споживати надмірну кількість корму, що часто призводить до травних розладів і втрати живої маси. До тритижневого віку підсисні поросята захищені від інфекцій завдяки антитілам із молозива. Однак після цього вони поступово починають виробляти власний імунітет. У період відлучення ризик захворювань підвищується через так звану «імунну діру», тому поросята особливо вразливі до інфекцій.

1.2. Годівля свиней різного віку та фізіологічного стану

До найефективніших зоотехнічних і економічних методів годівлі свиней, спрямованих на підвищення їх продуктивності та раціональне використання кормів, належать: нормування добової кількості корму, частота годівлі, визначення місця та часу годування і напування, щільність утримання тварин у станках, розмір кормових груп та фронт годівлі. При нормуванні раціону за ключовими поживними речовинами необхідно враховувати добову кількість корму, зважаючи на анатомо-фізіологічні особливості травного тракту свиней різного віку та статі. Це особливо актуально при використанні об'ємних кормів (соковитих, зелених, грубих), добове споживання яких можна регулювати через зміну їх частки у раціоні, частоти годівлі та консистенції корму (співвідношення сухих складових до води).

Новонароджених поросят вперше годують не пізніше як через 1,5–2 години після народження. До досягнення 30-денного віку їх підгодовують чотири рази на добу, до 60-денного – три рази. Для інших виробничих груп свиней прийнято дворазову годівлю на день. Для кожної статево-вікової

категорії передбачені оптимальні норми площі утримання та фронту годівлі на одну голову. При груповому способі утримання фронт годівлі може бути зменшено, оскільки молодші тварини зазвичай чекають, поки старші звільнять годівниці. У зв'язку з цим необхідно забезпечувати достатню кількість корму в годівницях.

Оптимальні розміри кормових груп для свиней різного віку такі: кнури-плідники – утримуються індивідуально або парами (рідше трійками); холості та поросні свиноматки (до 100–105 днів) – групами по 8–10 голів на племінних фермах та 10–12 на товарних фермах; підсисні свиноматки – за 10–15 днів до опоросу переводяться в індивідуальний станок; поросята-сисуні – тримаються з матками по 10–12 голів у станках; відлучені поросята – групуються по 20–25 голів або, за умови погніздного утримання, по 10–12 голів; ремонтний молодняк розподіляють у станки по 10–12 голів; свині на відгодівлі для м'ясних кондицій утримуються групами по 25–30 голів, а для беконних кондицій – по 8–10 голів.

Правильно організовані місця для годування і напування тварин відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного використання кормів, досягненні належного рівня вгодованості та підтриманні загального стану здоров'я свиней. Ці місця мають бути зручними для тварин, забезпечувати легкий доступ до їжі та води, а також відповідати високим стандартам санітарно-гігієнічних умов. Для поросят, які перебувають на підсисному періоді, створюють спеціальні захищені зони для підгодівлі в межах станка. Завдяки цьому маленькі поросята мають змогу отримувати додаткову їжу без ризику конкуренції з боку свиноматок. Напування тварин зазвичай організовують поблизу годувальних проходів, використовуючи спеціальні корита або автонапувалки, які забезпечують зручний та постійний доступ до води. Свині різних виробничих груп повинні мати вільний доступ до води, за винятком підсисних свиноматок перед відлученням поросят: за добу до цього процесу кількість споживаної ними води зменшують на 50%.

Поживна цінність раціону свиней визначається за допомогою показників вмісту та балансу основних поживних речовин (вуглеводів, білків, жирів, мінеральних компонентів) і біологічно активних речовин (вітамінів, мікроелементів, стимуляторів росту). На практиці харчові потреби свиней регулюються відповідно до їх статево-вікових особливостей і фізіологічного стану. Особливу увагу слід приділяти правильному годуванню кнурів-плідників, так як на утворення сперми в організмі цих тварин витрачається найбільше енергії та поживних речовин, у порівнянні з плідниками інших видів сільськогосподарських тварин. Незбалансована годівля негативно впливає на спермопродукцію, що в перспективі може призводити до ожиріння, зниження статевої активності та навіть імпотенції. У випадку кнурів, які мають схильність до ожиріння, рекомендовано зменшувати об'єм раціону на 20 % від середньої норми. Натомість більш активним і енергійним тваринам необхідно додатково пропонувати концентровані корми, а також корми тваринного походження.

Це дозволяє підтримувати їх заводські кондиції, оптимізувати репродуктивну здатність та забезпечувати високу якість сперми. Молодих тварин вагою 100 кг рекомендується годувати в раціоні з 2 кормовими одиницями (еквівалентними 22,2 МДж обмінної енергії), тоді як дорослим кнурам слід надавати 1,5 кормові одиниці (16,2 МДж). Потреба в сухій речовині для незакінчених ростом кнурів становить близько 1,7 кг на 100 кг живої маси, а для дорослих – від 1 до 1,3 кг на таку ж масу тіла, за умови концентрації енергії на рівні 1,28 кормової одиниці (14,2 МДж) на 1 кг корму. Особливо важливими для кнурів є продукти тваринного походження – молоко, сироватка, рибне та м'ясо-кісткове борошно.

Використання таких кормів дозволяє значно покращити рівень сперматогенезу: зростання кількості сперміїв може сягати до п'яти разів у порівнянні з базовим рівнем (до 97 мільярдів сперміїв на добу) при інтенсивному використанні. Варто врахувати, що звичайна норма білка – 100 г на 1 кормову

Рекомендовані параметри для початку осіменіння ремонтної свинки включають кілька ключових характеристик: вік тварини повинен складати 220-240 днів від народження, маса її тіла має бути у діапазоні між 130 та 150 кг з товщиною шпика у межах 18-20 мм, а також бажано, щоб це була вже третя охота. Ці параметри ґрунтуються на спостереженнях за фізіологічними потребами та репродуктивними особливостями свиней. Дослідження показують, що підвищений рівень годівлі, за умови уникнення ожиріння у тварин, здатен істотно вплинути як на овуляційний процес, так і на їхню багатоплідність. Після відлучення поросят рекомендовано посилювати раціон, що дозволяє суттєво скоротити сервіс-період і сприяє збільшенню кількості потомства при наступному опоросі. Наприклад, додавання високоенергетичних кормів у цей період може стимулювати настання статевої охоти на 3-13 днів раніше.

Одним із найважливіших показників адекватності годівлі є приріст живої маси протягом поросності. За оптимальних умов утримання та годівлі свиноматки протягом 114 днів поросності до дворічного віку можуть додати у вазі 50-55 кг, тоді як старші тварини нарощують масу в межах 35-40 кг. При цьому приблизно половина отриманого приросту запасується у вигляді резервних речовин в організмі свині, тоді як решта припадає на розвиток плодів, вим'я та репродуктивних органів. Годівля свиноматок організовується з урахуванням різних періодів їхнього фізіологічного стану – підготовки до парування чи осіменіння (за 3-14 днів), поросності (перші 84 дні й останні 30 днів), живої маси, рівня вгодованості та віку.

Наприклад, холості свиноматки повинні отримувати корми з розрахунку 1,5-1,8 корм. од. на кожні 100 кг живої маси. Для поросних тварин у перші 84 дні норму знижують до 1,2 корм. од., а в останні 30 днів підвищують до 1,5-1,7 корм. од. Якщо свиноматка має недостатню або надмірну вгодованість, нормативи коригуються залежно від середньодобового приросту: $\pm 0,4$ корм. од. або $\pm 4,4$ МДж обмінної енергії на кожні 100 г зміни маси. Щодо поросних свиноматок до дворічного віку,

незалежно від їхньої ваги, рекомендується орієнтуватися на норми дорослих тварин вагою 181-200 кг. Організація годівлі лактуючих свиноматок відіграє ключову роль у забезпеченні здорового підростаючого молодняка та створенні умов для їх міцного розвитку з перших днів життя до моменту відлучення.

Оптимальним результатом є досягнення живої маси поросяти у 18-20 кг вже до 60-денного віку. У перший місяць лактації середня молочна продуктивність свиноматки коливається в діапазоні від 5 до 6 літрів молока щодня, а для дуже молочних тварин цей показник може перевищувати 8 літрів. У другий місяць кількість молока зменшується на 25-30 %, що загалом за два місяці дає середньостатистичну продуктивність у межах 250-300 літрів молока для середніх свиноматок та від 400 до 600 літрів для високомолочних.

1.3. Технологія утримання свиней

У свинарстві зазвичай використовуються дві основні системи утримання — вигульна та безвигульна. Вигульна система застосовується на невеликих свинофермах і племінних репродукторах великих свинокомплексів. У рамках цієї системи виділяють режимно-вигульну та вільно-вигульну схеми. Безвигульна система характерна для великих господарств промислового типу. Для вирощування молодняка свиней застосовуються три моделі: трифазна, двофазна та однофазна.

При трифазній моделі поросята утримуються послідовно в трьох приміщеннях—свинарнику-маточнику (до 60 днів), на дорощуванні (до 90-120 днів) і на відгодівлі. Двофазна модель включає два приміщення: свинарник-маточник (до 90-120 днів) і приміщення для відгодівлі. Однофазна система передбачає перебування поросят у тому самому свинарнику-маточнику з моменту народження до досягнення м'ясних кондицій.

Основними чинниками, що визначають вибір системи утримання свиней, є спеціалізація ферми, застосована технологія, особливості приміщень, кліматичні

умови, методи вирощування тварин і способи їх годівлі. Безвигульна система передбачає утримання тварин у спеціально обладнаних приміщеннях зі станками — або груповими, або індивідуальними, залежно від їхнього призначення. В окремих випадках використовуються багатоярусні батареї кліток. Однак така система ускладнює створення оптимального мікроклімату всередині приміщень, що може призводити до ослаблення конституції тварин, зменшення тривалості використання кнурів і свиноматок, підвищення рівня захворювань і спадку відтворювальної здатності.

Режимно-вигульна система дозволяє свиням виходити на вигульні майданчики в чітко визначені години за графіком. Вільно-вигульна система дає тваринам змогу самостійно виходити на вигули через спеціальні отвори. Майданчики зазвичай будують з твердим покриттям, а отвори мають певні розміри: 0,8 м у висоту та 0,5 м у ширину для молодняка, та 0,9 м на 0,6 м для дорослих тварин. Під час вигульного утримання важливе дотримання норм площі майданчиків: для кнурів-плідників, поросних і підсисних свиноматок із поросятами необхідно 10 м² на голову, для холостих і початкової поросності свиноматок — 5 м², для ремонтного й племінного молодняка — 1 м².

Наукові дослідження демонструють, що моціон (прогулянки) поросних свиноматок після осіменіння знижує показники перегулів і сприяє багатоплідності — в середньому на 1,8–2,4 поросяти більше у вигульних умовах порівняно з безвигульними. Прогулянки протягом 3–4 годин щодня в поросній і підсисний періоди підвищують молочність свиноматок на 10,8%, а збереженість приплоду — на 2,3%. Також моціон незалежно від періоду сприяє загальному поліпшенню багатоплідності. Водночас умови утримання не впливають на великоплідність чи масу порослят при відлученні у 28 днів..

1.4. Заключення з огляду літератури

Рентабельність свинарської ферми значною мірою залежить від породних властивостей тварин, повноцінності раціону та ефективної організації

виробничих процесів. Основою підвищення ефективності свинарства є інтенсифікація галузі. Для досягнення високих показників у виробництві свинини необхідно забезпечити отримання щонайменше двох опоросів на рік від однієї свиноматки, причому кожен опорос повинен становити 9–11 поросят. Важливо також досягати середньодобового приросту свиней на рівні 480–520 грамів при витратах корму на 1 кг приросту живої маси не більше 5,0–5,5 кормових одиниць.

Жива маса молодняку у віці 60, 120 і 270 днів повинна бути відповідно 16, 37 і 110 кілограмів. Виробництво свинини має становити не менше ніж 100 кг на одну перехідну голову та 1,8–2,0 тонни на одну основну свиноматку за рік. Важливим елементом інтенсифікації свинарства виступає якісне забезпечення процесу відтворення. Грамотне утримання й оптимальне годування кнурів-плідників і свиноматок дає змогу досягти максимального використання їхнього генетичного потенціалу.

Початковий етап будь-якої технології у свинарстві – отримання і вирощування високопродуктивного молодняку – є найбільш складним і відповідальним завданням у всьому виробничому циклі. Вирощування здорових поросят із високим потенціалом енергії росту можна досягти не лише через раціональне використання плідників і чисельного поголів'я, а й шляхом створення комфортних умов годівлі, догляду та утримання тварин. Якість стада в господарстві безпосередньо залежить від належної організації процесу вирощування та вибору ремонтного молодняку. Заміна вибракуваних тварин на більш перспективних молодих особин сприяє покращенню характеристик основного стада.

Навпаки, використання молодняка з низькими продуктивними показниками може істотно знизити рентабельність. Вирощування ремонтного молодняку потребує особливої уваги та дбайливого підходу. Раціональна і збалансована годівля є невід'ємною складовою будь-якої ефективної технології виробництва. Оптимальні раціони з повноцінним балансом поживних і біологічно активних речовин дозволяють досягати високої продуктивності як

свиноматок, так і молодняку, мінімізуючи витрати кормів. Це є ключовим аспектом ресурсозберігаючих технологій у свинарстві.

Загалом технологія може вважатися ефективною та удосконаленою лише тоді, коли породні чи гібридні особини відповідають оптимальному типу й режиму годівлі, а також коли всі технічні складові – розміри, конструкція обладнання та інше – дозволяють найекономічнішим способом отримувати більше якісної продукції з одиниці механізованої праці.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛ, УМОВИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ

2.1. Місце та об'єкт досліджень

Державне дослідне господарство «Богунівська еліта» Національної академії аграрних наук України розміщене в селі Богунове Березівського району Одеської області.

Його центральна садиба, віддалена від районного центру м. Березівка на 105 кілометрів. До найближчої залізничної станції «Буялик» – 61 км. Обласний центр місто Одеса розташоване на відстані 65 кілометрів. З районним центром господарство має сполучення місцевою дорогою з твердим покриттям.

Земельні угіддя ДПДГ «Богунівська еліта» займають територію центральної частини Березівського району Одеської області.

Територія господарства розташована в межах Причорноморської низини, у степовій смузі. Вона характеризується слабкогорбистим рельєфом, подекуди перерізанім невеликими балками та ярами. Орні землі ДПДГ «Богунівська еліта» зосереджені в долині річки Великий Куяльник, яка у посушливий період нерідко пересихає. Загалом, рельєф господарства є сприятливим для обробітку більшості сільськогосподарських культур.

Ґрунтовий покрив основної частини земельних угідь ДПДГ «Богунівська еліта» складається переважно з південних важкосуглинкових чорноземів та їх модифікацій.

Ґрунтові води залягають на невеликій глибині, проте істотно не впливають на формування ґрунтів, окрім річкової долини Великого Куяльника та слабовиражених заплавлених терас. Подекуди ґрунтові води виступають на поверхню схилів, що спричиняє утворення хлоридно-сульфатних солончаків у поєднанні з солончакуватими ґрунтами.

У період з температурою понад 10°C сума опадів становить 240-280 мм, коефіцієнт зволоження – 0,8-0,9. За рік випадає 385-425 мм опадів. Літній період характеризується теплою погодою, із середньомісячною температурою липня +26-28°C. Максимальні показники температури повітря в окремі роки можуть сягати +39-42°C. Середньорічні абсолютні мінімуми температури коливаються від -20 до -22°C. У найхолодніші зими температура повітря може опускатися до -29 - -31°C.

Сніговий покрив зазвичай нестабільний, його висота не сягає понад 10-15 см. Середня тривалість безморозного періоду становить 183-188 днів. Вегетаційний період є значним: розпочинається у II декаді березня – I декаді квітня і триває до III декади жовтня – I декади листопада. Теплозабезпеченість характеризується сумами середніх добових температур (понад 10°C) у межах 3000-3200°C.

Загальний стан підприємства можна оцінювати, враховуючи наявність земельних ресурсів та їх ефективне використання, стан кормової бази, наявність та кількість сільськогосподарських тварин та інші фактори. Експлікація земельних угідь ДПДГ «Богунівська еліта» Іванівського району Одеської області станом на кінець поточного року приведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Експлікація земельних угідь ДПДГ «Богунівська еліта»

Угіддя	Площа, га			Структура, %		
	Роки			Роки		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Всього землі, га	2775	2775	2775	100,00	100,00	100,00
Сільгоспугіддя, га	2719,7	2719,7	2719,7	98,01	98,01	98,01
з них рілля	1917,2	1917,2	1917,2	69,09	69,09	69,09
Сіножаті	269	269	269	9,69	9,69	9,69
Пасовища	533,5	533,5	533,5	19,23	19,23	19,23

Згідно з інформацією, представленою в таблиці 1, протягом останніх трьох років загальна площа земель господарства залишалася незмінною, складаючи приблизно 2775 гектарів. Основну частину земельних ресурсів ДПДГ «Богунівська еліта» формують сільськогосподарські угіддя, які займають значні 98,01% (або 2719,7 га) від загальної площі. Серед них, орні землі, що перебувають у користуванні господарства, становлять 69,09%, або 1917,2 гектара. Додатково, у власності підприємства є сіножаті та пасовища, чий площі становлять 269 та 533,5 гектара відповідно.

Враховуючи, що виробничий профіль ДПДГ «Богунівська еліта» є зерно-м'ясо-молочним і окрім вирощування культур тут активно займаються тваринництвом, певна частка сільськогосподарських угідь закономірно відведена під вирощування кормових культур. Їх площі за досліджувані роки викладені в таблиці 2.

Таблиця 2

Площа кормових культур ДПДГ «Богунівська еліта», га

Назва культури	Роки		
	2023	2024	2025
Кукурудза на силос і зелений корм	150	243	150,1
Однорічні трави на зелений корм	-	20	51
Багаторічні трави на зелений корм	100	185	99,6
Всього кормових	250	448	300,7

Аналізуючи дані таблиці 2, можна зазначити, що протягом досліджуваного періоду найбільші площі, відведені під кормові культури, спостерігалися у 2024 році, сягнувши 448 гектарів. Цей показник був на 198 гектарів (79,20%) вищим, ніж у 2009 році, та на 147,3 гектара (32,88%) – ніж у 2025 році.

Серед розмаїття кормових культур, що культивуються в господарстві, пріоритет віддається кукурудзі, частка якої становить від 49,92% до 60,00% від загальної площі під кормовими. Зокрема, у 2023 році під цю культуру було виділено 150 гектарів. У 2024 році, на тлі загального розширення посівних площ під кормові культури, її обсяги зросли на 62,00% (або 93 гектари). Проте у 2025 році, з огляду на скорочення загальних посівних площ кормових, цей показник повернувся до значень 2023 року.

На багаторічні трави в ДПДГ «Богунівська еліта» припадає від 33,12% до 41,29% загальної площі кормових культур, що відповідає діапазону від 99,6 до 185 гектарів. Однорічні трави були відсутні у кормовому балансі господарства. Проте у 2024 році під них було відведено 20 гектарів, а вже наступного року їхня сукупна площа збільшилася у 2,55 рази.

Загалом, частка кормових культур у структурі сільськогосподарських угідь господарства становила: у 2025 році – 11,06%, у 2024 році – 16,47%, а у 2023 році – 9,19%. Про урожайність кормових культур, що вирощуються у ДПДГ «Богунівська еліта» свідчать данні таблиці 3.

Таблиця 3

Урожайність кормових культур ДПДГ «Богунівська еліта», ц/га

Назва культури	Роки		
	2023	2024	2025
Кукурудза на силос і зелений корм	46,4	53,1	88,5
Однорічні трави на зелений корм	-	32,6	39,3
Багаторічні трави на зелений корм	29,0	37,1	42,0
Всього ц корм.од. з 1 га сіяних кормових культур	7,4	10,7	13,5

Вивчення інформації, наведеної у таблиці 3, демонструє відносно невисоку врожайність кормових культур, що вирощуються на підприємстві. Ці показники певною мірою зумовлені доволі складними агрокліматичними

умовами. Проте, спостерігається поступове щорічне зростання врожайності, хоча й не надто значне.

Зокрема, врожайність кукурудзи на силос та зелений корм, яка у 2023 році становила лише 46,4 ц/га, у 2024 році підвищилася на 15,18%, а до 2025 року спостерігався подальший приріст ще на 66,67%. Багаторічні трави, призначені для зеленого корму, демонстрували покращення врожайності у 2024-2025 роках, зростаючи на 27,93% та 44,83% відповідно, порівняно з результатами 2023 року. Однорічні трави, введені в обробіток у 2024 році, вже наступного року показали збільшення врожайності на 20,55%. Відповідно, обсяг кормових одиниць, отриманих з кожного гектара посівних площ, щорічно збільшувався.

Отже, враховуючи наявні площі під кормовими культурами та їхню, хоч і невисоку, врожайність, кормовий баланс ДПДГ «Богунівська еліта» у період 2023-2025 років був визнаний задовільним.

Тваринництво цього господарства охоплює такі напрямки, як молочне скотарство та свинарство. Детальна інформація про чисельність сільськогосподарських тварин, що утримувалися в ДПДГ «Богунівська еліта» протягом зазначеного періоду, представлена у таблиці 4.

Таблиця 4

**Динаміка поголів'я сільськогосподарських тварин
ДПДГ «Богунівська еліта»**

Види тварин	Поголів'я станом на кінець року, гол.		
	Роки		
	2023	2024	2025
Велика рогата худоба, всього	140	131	160
в т.ч. корів	89	66	78
Свині, всього	355	458	377
в т.ч. основних свиноматок	70	85	62
Коней, всього	9	7	7

Аналізуючи дані таблиці 4, не можна помітити чіткої тенденції щодо збільшення чи зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин, які утримуються в господарстві. Так, загальне поголів'я великої рогатої худоби у 2023 році зменшилося на 6,43% (9 голів) проти даних 2024 року, однак вже у 2025 році кількість цих тварин збільшилася на 22,14% і склала 160 голів. Поголів'я дійних корів найбільшим було в 2023 році (89 голів), в наступному році їх кількість скоротилася на 25,84% (23 голови), а у 2025 році – зросла до 78 голів.

Найбільше загальне поголів'я свиней у господарстві відмічалось у 2024 році – 458 голів, що на 29,01% (103 голови) більше у порівнянні з 2023 роком та на 21,48% (81 голову) з 2025 роком. Кількість основних свиноматок також була найбільшою у 2023 році (85 голів), на жаль в наступному 2025 році вона скоротилася на 27,06% (23 голови)

В ДПДГ «Богунівська еліта» утримується незначне поголів'я коней лише 7-9 голів, основне їх призначення – робоче, їх використовують на фермах господарства для транспортування кормів.

Отже, серед представлених у господарстві галузей тваринництва певну перевагу надають свинарству.

2.2. Методика виконання роботи

Дослідження особливостей виробництва свинини проводилося на свинофермі, що належить ДПДГ «Богунівська еліта» в Березівського районі Одеської області.

Для формування загальної картини діяльності господарства були проаналізовані дані економічного паспорта, річні та фінансові звіти, а також інформація щодо стану тваринництва за період 2023-2025 років.

Оцінка продуктивності племінних свиноматок проводилася за такими критеріями, як багатоплідність, величина приплоду та фактичний вихід

поросят до моменту відлучення. Джерелом інформації для цього слугували записи з журналу обліку опоросів та станкових карток підсисних свиноматок.

Аналіз репродуктивних показників усього поголів'я свиней здійснювався на основі даних із журналу обліку парувань та осіменінь.

Параметри відгодівлі визначалися на основі аналізу результатів зважувань та середньодобових приростів живої маси молодняка у ключові періоди (на початку та в кінці відгодівлі). Також враховувався вік, у якому контрольні тварини (10 голів) досягали ваги 100 кг.

Систему годівлі аналізували, беручи до уваги поживність фактично використовуваних раціонів та загальний кормовий баланс ферми.

Умови утримання свиней різних вікових та статевих груп були оцінені шляхом безпосереднього огляду приміщень та аналізу проектної документації господарства.

Економічний аспект ефективності відгодівлі оцінювали, спираючись на дані бухгалтерського обліку.

Крім того, було досліджено та оцінено стан заходів щодо охорони праці та захисту навколишнього середовища на підприємстві.

РОЗДІЛ 3

РОЗРАХУНКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНА ЧАСТИНА

3.1. Характеристика галузі свинарства

На підприємстві «Богунівська еліта», розташованому в Березівському районі Одеської області, розвивається товарне свинарство.

Для забезпечення поголів'я на відгодівлю тут застосовують промислове схрещування, водночас для формування ремонтного молодняка використовується чистопорідне розведення.

Племінне стадо господарства формують кнури великої білої та української м'ясної порід. Їх закупають у спеціалізованому племінному репродукторі агрокооперативу «Шаболат», що знаходиться у Білгород-Дністровському районі Одеської області. Важливо відзначити, що, за даними бонітування, всі ці тварини належать до елітного класу.

Основне маточне поголів'я формують свиноматки великої білої породи. Їхній відбір відбувається серед найкращих чистопорідних свинок, після всебічної оцінки їхніх індивідуальних показників продуктивності. Розподіл маточного поголів'я свиней за класами наведені в таблиці 5.

Таблиця 5

Класний склад основних свиноматок ДПДГ «Богунівська еліта»

Клас	Роки					
	2023		2024		2025	
	голів	%	голів	%	голів	%
Еліта	32	45,71	48	56,47	39	62,90
Перший	38	54,29	37	43,53	23	37,10
Всього	70	100,00	85	100,00	62	100,00

Аналіз даних таблиці 5 демонструє, що основні племінні свиноматки господарства, згідно з результатами комплексної оцінки, переважно належать

до категорій "еліта" та "перший клас". Примітно, що спостерігається зростання відносної частки елітних свиноматок: щорічно їхній відсоток у загальному стаді збільшується на 6,43-10,76%. Проте, незважаючи на цю позитивну динаміку, з огляду на загальне скорочення чисельності свиноматок у 2025 році, реальна кількість тварин цієї категорії зменшилася на 9 особин.

Паралельно цьому процесу, варто зазначити, що як питома частка, так і фактична чисельність свиноматок першого класу в стаді поступово знижується. Наприклад, якщо у 2024 році їхній показник сягав 54,29%, то вже у 2023 році він становив 43,53%, а до 2025 року опустився до позначки лише 37,10%. Таким чином, можна зробити висновок, що зменшення загального поголів'я основних свиноматок головним чином відбувається за рахунок виведення з розведення тварин першого класу. Структура стада свиней викладена в таблиці 6.

Таблиця 6

Структура стада свиней ДПДГ «Богунівська еліта»

Статевовікові групи	Роки					
	2023		2024		2025	
	голів	%	голів	%	голів	%
Кнури – плідники	7	1,97	8	1,75	7	1,86
Основні свиноматки	70	19,72	85	18,56	62	16,45
Свиноматки, що перевіряються	25	7,04	28	6,11	32	8,49
Ремонтні свинки	56	15,77	46	10,04	58	15,38
Свині віком:						
- 0-2 міс.	48	13,52	102	22,27	55	14,59
- 2-4 міс.	54	15,22	87	19,00	74	19,63
- 4-6 міс.	95	26,76	102	22,27	89	23,60
Всього	355	100,00	458	100,00	377	100,00

Розглядаючи показники, представлені в таблиці 6, варто зазначити динамічні зміни у загальній чисельності свиней протягом досліджуваного періоду. Якщо у 2024 році кількість тварин, що утримувалися в господарстві,

збільшилася на 103 голови (29,01%), то вже у 2025 році зафіксовано скорочення поголів'я на 81 голову (17,69%).

Чисельність кнурів-плідників у господарстві варіює в межах 7-8 голів, їхня частка в загальній структурі стада становить приблизно 1,75-1,97%.

Основні свиноматки займають 16,45-19,72% від усього стада, проте їхній відсоток рік у рік поступово знижується. Водночас, фактична кількість свиноматок, що перебувають під перевіркою, щорічно збільшується на 3-4 особини. Найменша кількість ремонтних свинок

3.2. Продуктивні якості стада свиней

Аби якісно оцінити продуктивність свинопоголів'я на товарному господарстві, передусім слід проаналізувати результати роботи основного маточного поголів'я та відгодівельного молодняка.

Серед ключових показників, що відображають продуктивність маточного складу, особливо важливими є такі аспекти, як плодючість (кількість поросят у приплоді), жива маса поросят при народженні, їхня середня вага на момент відлучення та, звичайно, збереженість поросят до відлучення. Детальні дані щодо цих критеріїв представлені в таблиці 7.

Таблиця 7

Продуктивні якості основних свиноматок ДПДГ «Богунівська еліта»

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Багатоплідність, гол.	9,1	9,5	9,7
Великоплідність, кг	1,11	1,13	1,12
Середня жива маса 1 поросяти в 2-місячному віці, кг	15,9	16,2	16,3
Діловий вихід поросят, гол	8,4	8,7	9,1
Збереженість, %	92,31	91,58	93,81

Аналіз даних, наведених у Таблиці 7, свідчить про певне зростання продуктивності основних свиноматок. Зокрема, їхня плодючість у 2024 році продемонструвала приріст на 4,40% порівняно з попереднім, 2023 роком, а у 2025 році ця тенденція продовжилася, показник зріс ще на 2,11%, досягнувши в середньому 9,7 поросят на одну свиноматку.

Максимальна великоплідність (маса поросят при народженні) була зафіксована у 2024 році. Проте, у році, на жаль, спостерігалось невелике зниження цього показника на 0,88%, який становив 1,12 кг.

З огляду на те, що відлучення поросят у ДПДГ «Богунівська еліта» відбувається у 60-денному віці, відзначене зростання середньої маси одного підсвинка у двомісячному віці (від 0,62% до 1,89%) є ймовірним свідченням поліпшення молочності свиноматок.

Незважаючи на щорічний приріст ділового виходу поросят (на 0,3 голови у 2024 році та додатково на 0,4 голови у 2025 році), рівень збереженості молодняку коливався в діапазоні 91,58-93,81%, при цьому найнижче значення було зафіксовано у 2024 році.

Ймовірно, таке покращення продуктивних характеристик свиноматок можна пояснити посиленням критеріїв їхнього відбору та загальним поліпшенням умов їхнього утримання та годування.

Далі, у Таблиці 8, наведено ключові показники продуктивності молодняку, призначеного для відгодівлі, що відображають результати діяльності господарства.

Таблиця 8

**Основні показники продуктивності
відгодівельного молодняку свиней ДПДГ «Богунівська еліта»**

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Жива маса при постановці на відгодівлю, кг	25	26	26
Середньодобовий приріст за час відгодівлі, г	512	545	553

Вік досягнення живої маси 100 кг, днів	237	226	224
Витрати кормів на 1 ц приросту живої маси, ц корм. од.	4,88	4,76	4,78

За даними таблиці 8, спостерігається стабільне щорічне підвищення середньодобових показників приросту живої маси тварин, що перебувають на відгодівлі: зокрема, у 2024 році вони збільшилися на 6,45% (або на 33 г), а у 2025 році додали ще 1,47% (8 г).

Крім того, у 2023 році відзначено зростання початкової живої маси поросят при їхньому надходженні на відгодівлю на 1 кг (4,0 %), що є показником покращеного дорощування молодняка. Відповідно, скоротився період досягнення свинями живої маси 100 кг: у 2024 році цей показник зменшився на 11 днів (4,64%), а у 2025 році – ще на 2 дні (0,88%).

Щодо витрат кормів, найефективнішими вони були у 2024 році, склавши 4,76 ц корм. од. на центнер приросту живої маси. Це означає зменшення на 2,46% порівняно з 2025 роком. Проте у 2025 році спостерігалось незначне зростання цього показника (на 0,42%), досягнувши 4,78 ц корм. од.

Загалом, ключові показники продуктивності як основних свиноматок, так і молодняка свиней на відгодівлі в умовах ДПДГ «Богунівська еліта» послідовно демонструють позитивну динаміку покращення.

3.3. Відтворення стада

У ДПДГ «Богунівська еліта», що розташоване в Березівському районі Одеської області, значну увагу приділяють питанням відтворення поголів'я свиней.

Основне маточне поголів'я господарства складається зі свиноматок великої білої породи. Для формування цієї групи відбирають найкращих тварин, які пройшли детальну перевірку та оцінку власної продуктивності.

З метою отримання високопродуктивних ремонтних свинок, основних свиноматок з найкращими показниками продуктивності парують з кнурами-плідниками тієї ж великої білої породи.

Відбір ремонтних свинок здійснюється у віці 2-3 місяців від найкращих основних свиноматок, зважаючи на їхній розвиток та екстер'єр. Протягом вирощування пильно контролюється стан здоров'я молодняка та динаміка набору живої маси.

У господарстві «Богунівська еліта» ремонтних свинок вперше запліднюють у віці 9-9,5 місяців, коли їхня жива маса сягає не менше 120 кг. Перші опороси від них отримують у 13 місяців. Після оцінки їхньої індивідуальної продуктивності, ці свиноматки (які на даному етапі вважаються перевірюваними) переводяться або до групи основних маток, або направляються на відгодівлю, залежно від отриманих результатів.

Основні свиноматки дають два опороси на рік, тоді як від перевірюваних свиноматок отримують один опорос. Статистика опоросів за останні роки демонструє таку динаміку: у 2009 році загальна кількість опоросів становила 165 (з них 140 від основних та 25 від перевірюваних); у 2010 році ці показники зросли до 198 (170 – основні, 28 – перевірювані); а у 2011 році зафіксовано 156 опоросів (124 – основні, 32 – перевірювані).

Тривалість підсисного періоду у свиноматок становить 60 днів. Після відлучення поросят здійснюється спроба запліднення свиноматок вже під час першого полювання, що дозволяє скоротити холостий період для основних маток до 4-8 днів. Загалом, річна кількість непродуктивних днів на одну основну свиноматку коливається в межах 8-16. Середньорічний рівень вибракування цих тварин за аналізований період становив 35-42%.

У господарстві утримується 7-8 кнурів-плідників, термін продуктивного використання яких складає 23-24 місяці. Середній коефіцієнт статевого навантаження становить 1:23-25. Плідники закупаються в СК «Шаболат» Білгород-Дністровського району Одеської області. Кнури

української м'ясної породи представлені лініями Цензура, Цитруса та Цимуса, тоді як велика біла порода – лініями Свата, Славутича та Фаста.

Усі свині парують природним способом. Основних свиноматок, як правило, парують на 4-7 день після відлучення поросят, а ремонтних свинок – у віці 9-9,5 місяців, за умови досягнення ними живої маси не менше 120 кг.

Для формування відгодівельного поголів'я деяких основних свиноматок та ремонтних свинок, що вже досягли необхідної живої маси, покривають кнурами-плідниками української м'ясної породи. Отриманий відгодівельний молодняк реалізується у віці 7,5-8 місяців з живою масою 110-120 кг.

Середньорічна потужність свиноферми за останні три роки коливалася в межах 1385-1720 центнерів.

3.4. Технологія годівлі свиней різних статевовікових груп

На підприємстві ДПДГ «Богунівська еліта» особливий акцент робиться на системній годівлі тварин. Більшість необхідних кормів господарство виробляє самостійно, тоді як мінерально-вітамінні добавки та премікси закупає у спеціалізованих постачальників.

Процес годівлі організований на основі групових раціонів, які регулярно аналізуються та адаптуються відповідно до поточного запасу кормів. Пріоритетною є годівля кнурів-плідників та свиноматок.

Сексуальна активність і якість сперми кнурів-плідників безпосередньо залежать від біологічно збалансованого харчування. Прикладом такого раціону, розрахованого на добу, є той, що наведений у таблиці 9.

Цей раціон складається з ячмінної дерті (25,0%), житньої дерті (23,68%), пшеничної дерті (24,21%), соєвої макухи (17,89%), сінного борошна (2,90%) та м'ясо-кісткового борошна (6,32%). Харчування базується на концентрованому типі. Кожен кілограм сухої речовини раціону містить 1,30 кормових одиниць. На кожну кормову одиницю припадає

126,61 г перетравного протеїну. У складі сирого протеїну міститься 4,72% лізину та 3,13% метіоніну з цистином. Вміст сирієї клітковини у сухій речовині становить 6,12%, що дещо нижче рекомендованих 7%. На кожні 100 кг живої маси тварини передбачено 1,30 кг сухої речовини та 1,69 кормових одиниць. Співвідношення кальцію до фосфору становить 1,32:1.

Успішне отримання багатоплідних опоросів, а також добре розвинених і життєздатних поросят, тісно пов'язане з належно організованою годівлею свиноматок. Це особливо актуально в періоди підготовки до запліднення та під час вагітності. Практика та спеціальні дослідження свідчать, що у свиноматок

Таблиця 9

Середньодобовий раціон годівлі кнура-плідника живою масою 225 кг

Показники	Норма	Корми, кг						Добавки, г			Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	М'ясо-кісткове борошно	Сіль	Синтетичний лізин	Синтетичний метіонін		
Маса корму	-	0,8	0,8	0,75	0,5	0,25	0,23	17	2,6	3,4		
Кормові одиниці	3,8	0,95	0,9	0,92	0,68	0,11	0,24				3,8	-
Обмінна енергія, МДж	42,2	10,46	9,6	10,27	7,75	1,54	2,65				42,27	+0,07
Суша речовина, г	2,97	0,7	0,71	0,65	0,45	0,21	0,21				2,93	-0,04
Сирий протеїн, г	588	89,6	76,8	85,5	224	29,3	92,2				597,4	+9,4
Перетравний протеїн, г	460	68,8	58,4	63,7	197	16,8	76,4				481,1	+21,1
Лізин, г	28,2	3,2	2,64	2,18	13,25	1	4		1,95		28,22	+0,02
Метіонін+цистин, г	18,7	3,12	2,32	2,55	5,55	0,5	1,77			2,89	18,7	-
Сира клітковина, г	208	46,4	20	19,5	27	66,5	-				179,4	-28,6
Сіль кухонна, г	17	-	-	-	-	-	-	17			17	-
Кальцій, г	28	1,04	0,8	0,9	2,15	1,63	31,89				38,41	+10,41
Фосфор, г	23	2,8	2,88	2,25	3,45	0,73	17,02				29,13	+6,13

Щоб забезпечити високу продуктивність свиноматок, важливо уникати крайнощів у їхній годюваності. Недостатнє харчування може спричинити серйозні порушення репродуктивного циклу, тим самим обмежуючи ефективність їх використання. З іншого боку, надмірна годюваність нерідко призводить до пропусків періоду тічки або до яловості, а народжене потомство від таких свиноматок часто буває кволим і має знижену життєздатність.

У господарстві «Богунівська еліта» вагітних свиноматок годують таким чином, щоб вони підтримували оптимальну кондицію. Це дозволяє тваринам повністю задовольнити свої фізіологічні потреби в поживних речовинах для здорового розвитку плодів, а також для накопичення необхідних поживних запасів в організмі. Детальний середньодобовий раціон для вагітних свиноматок вагою 185 кг протягом перших 84 днів супоросності наведено у таблиці 10.

До складу цього раціону входять: ячмінна дерть (36,26% від загальної поживності), житня (25,57%) та пшенична (23,66%), соєва макуха (10,31%), а також сінне борошно (4,20%). Застосовується концентратний тип годівлі. Кожна кормова одиниця раціону містить 95,61 г перетравного протеїну, а на 1 МДж обмінної енергії припадає 8,59 г перетравного протеїну. Сирий протеїн у складі корму містить 4,49% лізину та 2,82% метіоніну+цистеїну. Вміст сирової клітковини у сухій речовині становить 6,74%. Співвідношення кальцію до фосфору (Ca:P) підтримується на рівні 1,03:1. На кожні 100 кг живої маси свиноматки припадає 1,42 кормової одиниці та 1,22 кг сухої речовини в раціоні.

Годівля підсисних свиноматок має на меті не лише підтримання їхнього доброго здоров'я та високої молочності, а й забезпечення виживання всього приплоду та досягнення поросятами середньої ваги 6-9 кг до місячного віку, а до двох місяців – не менше 15 кг.

У господарстві дотримуються правила не змінювати склад кормів протягом усього періоду лактації, оскільки такі зміни можуть несприятливо

впливати на здоров'я поросят, викликати у них розлади травлення та уповільнювати ріст молодняку. Саме тому незмінність складу раціону є ключовою технологічною вимогою при годівлі підсисних свиноматок. Годування відбувається тричі на день, причому доглядач коригує порції корму, зважаючи на індивідуальні потреби кожної свиноматки.

Годування лактуючих свиноматок вимагає особливого підходу та використання виключно високоякісних кормів. При складанні їхнього раціону враховують вік, живу вагу тварини та кількість поросят у гнізді. Типовий раціон, що застосовується в господарстві, представлено в таблиці 11.

Аналіз цього раціону показує, що він переважно задовольняє потреби свиноматки у більшості поживних речовин. Характерним є концентратний тип годівлі. На кожен кілограм сухої речовини корму припадає 1,29 кормових одиниць, а одна кормова одиниця містить 115,98 грамів перетравного протеїну. Також, на 1 МДж обмінної енергії у раціоні припадає 10,44 г перетравного протеїну. У складі сирого протеїну лізин становить 4,40%, а метіонін з цистином – 2,78%. Концентрація сирого клітковини в сухій речовині раціону дорівнює 6,44%, що дещо нижче рекомендованих 7,0%. Співвідношення кальцію до фосфору підтримується на рівні 1,2:1. На кожні 100 кг живої маси лактуючої свиноматки передбачається 3,25 кормових одиниць та 2,52 кг сухої речовини.

Поросята-сисуни вирощуються під опікою матері до двомісячного віку. Проте вже після першого десятиденного періоду материнське молоко стає недостатнім для повного забезпечення потреб зростаючого організму. Тому, починаючи з десятого дня життя, поросят починають підгодовувати спеціальними кормосумішами. З шістнадцятого дня до їхнього раціону поступово вводять коров'яче молоко або відвійки. Привчання до соковитих кормів відбувається з 26-денного віку. Загалом, протягом усього періоду до відлучення, поросята додатково отримують 25-26 кормових одиниць та 3000-3100 грамів перетравного протеїну.

Таблиця 10

Середньодобовий раціон годівлі поросної свиноматки в перші 84 дні поросності, живою масою 185кг

Показники	Норма	Корми, кг					Добавки, г			Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Січне борошно	Сіль	Синтетичний лізин	Дикальцій фосфат		
Маса корму	-	0,8	0,6	0,5	0,2	0,25	14	2,5	62,5		
Кормові одиниці	2,6	0,95	0,67	0,62	0,27	0,11				2,62	+0,02
Обмінна енергія, МДж	28,7	10,46	7,2	6,85	3,1	1,54				29,15	+0,45
Суша речовина, г	2,47	0,7	0,53	0,43	0,18	0,21				2,25	-0,25
Сирий протеїн, г	346	89,6	57,6	57	96	29,3				329,5	-16,5
Перетравний протеїн, г	260	68,8	43,8	42,5	78,6	16,8				250,5	-9,5
Лізин, г	14,8	3,2	1,98	1,45	5,3	1		1,87		14,8	-
Метіонін+цистин, г	8,9	3,12	1,74	1,7	2,22	0,5				9,28	+0,38
Сира клітковина, г	346	46,4	15	13	10,8	66,5				151,7	-194,3
Сіль кухонна, г	14	-	-	-	-	-	14			14	-
Кальцій, г	21	1,04	0,61	0,61	0,86	1,63			16,25	21	-
Фосфор, г	18	2,8	2,16	1,5	1,38	0,73			11,87	20,44	+2,44

Після відлучення від матері у двомісячному віці, поросят направляють на дорощування, а в тримісячному віці вони переходять на етап відгодівлі. Щоденні раціони для цих груп формуються індивідуально, враховуючи їхнє призначення, живу масу та середньодобові прирости. Приклад одного з раціонів для відгодівельного молодняка свиней наведено в таблиці 12. Цей раціон також має концентратний тип годівлі. На 1 кг сухої речовини в ньому міститься 1,28 кормових одиниць, а на 1 кормову одиницю припадає 92,67 г [перетравного протеїну - доповнено за контекстом].

Раціон тварин забезпечує певний рівень поживних речовин: на 1 МДж обмінної енергії припадає 8,28 г перетравного протеїну. Важливо зазначити, що у складі сирого протеїну присутні ключові амінокислоти – лізин (4,38%) та метіонін+цистин (2,83%). Концентрація сирої клітковини в сухій речовині раціону становить 6,96%. Крім того, на кожні 100 кг живої маси тварини отримують 4,14 кормових одиниць і 3,24 кг сухої речовини.

Тварини отримують корм двічі на добу відповідно до встановленого графіка, прийнятого у господарстві. Концентровані раціони подаються у вигляді зволжених сумішей, для чого використовується спеціалізований кормороздавач (типу КСА-0,8). Додатково до зволоженого корму зазвичай вводяться солі макро- та мікроелементів у формі преміксів. Процеси змішування, запарювання та подрібнення кормів виконуються за допомогою спеціального обладнання, зокрема змішувача С-2 та агрегату АМК-2.

Водопостачання тварин здійснюється вдосталь, забезпечуючи вільний доступ до води. Для різних категорій свиней застосовуються відповідні автоматичні напувалки: для кнурів-плідників та підсисних свиноматок – клапанні одночашкові системи (ПСС-1), для холостих та поросних свиноматок – напувалки моделі АГО-24, а для поросят – ПБМ-1.

Отже, можна констатувати, що технологія годівлі в даному господарстві реалізована на високому та ефективному рівні.

Таблиця 11

Середньодобовий раціон годівлі підсисної свиноматки до 2 років при відлученні поросят в 60 днів;
живою масою 165 кг; кількість поросят – 10

Показники	Норма	Корми, кг								Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	М'ясо- кісткове борошно	Відвійки свіжі	Сіль, г		
Маса корму	-	1,4	1,3	0,8	0,5	0,4	0,2	1,5			
Кормові одиниці	5,36	1,67	1,46	0,98	0,68	0,18	0,21	0,19		5,37	+0,01
Обмінна енергія, МДж	59,4	18,31	15,6	10,95	7,75	2,46	2,3	2,27		59,64	+0,24
Суша речовина, г	4,13	1,22	1,15	0,69	0,45	0,33	0,18	0,14		4,16	+0,03
Сирий протеїн, г	768	156,8	124,8	91,2	224	46,8	80,2	55,5		779,3	+11,3
Перетравний протеїн, г	599	115,4	94,9	68	197	26,8	68,2	52,5		622,8	+23,8
Лізин, г	33,1	5,6	4,29	2,32	13,25	1,6	3,48	3,75		34,29	+1,19
Метіонін+цистин, г	19,8	5,46	3,77	2,72	5,55	0,8	1,54	1,8		21,64	+1,84
Сира клітковина, г	290	81,2	32,5	20,8	27	106,4	-	-		267,9	-22,1
Сіль кухонна, г	24	-	-	-	-	-	-	-	24	24	-
Кальцій, г	38,9	1,82	1,3	0,96	2,15	2,6	28,6	2,1		39,53	+0,63
Фосфор, г	31,4	4,9	4,68	2,4	3,45	1,16	14,8	1,5		32,89	+1,49

Таблиця 12

**Середньодобовий раціон годівлі для молодняку свиней на відгодівлі живою масою 70 кг,
середньодобовий приріст 500-550 г**

Показники	Норма	Корми, кг					Добавки, г			Разом	± до норми
		Дерть ячмінна	Дерть житня	Дерть пшенична	Макуха соєва	Сінне борошно	Сіль	Синтетичний лізин	Трикальцій фосфат		
Маса корму	-	0,8	0,85	0,5	0,2	0,25	14	2,32	44		
Кормові одиниці	2,9	0,95	0,95	0,62	0,27	0,11				2,9	-
Обмінна енергія, МДж	32,4	10,56	10,3	6,85	3,1	1,54				32,45	+0,05
Суша речовина, г	2,38	0,7	0,75	0,43	0,18	0,21				2,27	-0,11
Сирий протеїн, г	333	89,6	81,6	57	96	29,3				353,5	+20,5
Перетравний протеїн, г	245	68,8	62,05	42,5	78,6	16,8				268,75	+23,75
Лізин, г	15,5	3,2	2,81	1,45	5,3	1		1,74		15,5	-
Метіонін+цистин, г	9,3	3,12	2,47	1,7	2,22	0,5				10,01	+0,71
Сира клітковина, г	181	46,4	21,25	13	10,8	66,5				157,95	-23,05
Сіль кухонна, г	14	-	-	-	-	-	14			14	-
Кальцій, г	19	1,04	0,85	0,61	0,86	1,63			14,08	19,08	+0,08
Фосфор, г	16	2,8	3,06	1,5	1,38	0,73			6,38	15,85	-0,15

3.5. Технологія утримання свиней

Свиней у господарстві ДПДГ «Богунівська еліта» утримують у трьох сучасно обладнаних свинарниках. Кнурів-плідників розміщують в індивідуальних станках із площею 7 м² у тому ж приміщенні, де перебувають холості та поросні свиноматки.

Станки мають індивідуальні годівниці (довжина – 0,5 м, висота переднього борту – 0,25 м від підлоги) і соскові напувалки типу ПСС-1. Огородження станків виготовлено з міцних металевих ґрат із просвітами 10–12 см та висотою 1,5 м, а підлога – неслизька, міцна й водонепроникна, з нахилом у бік гноевого каналу на 5%. Для щоденних рухових навантажень кнурів випускають на вигульний майданчик поблизу свинарника. Протягом року регулярно (3–4 рази) оглядають стан їхніх копит, проводять очищення та за потреби спилюють ікла.

Холостих і порослих свиноматок також утримують у групових станках, обладнаних спільними годівницями та автонапувалками типу АГО-24. Металеві огорожі мають просвіти 12 см і висоту 1,1 м. Один станок розрахований на групу з 10 тварин, при цьому на кожну особину відводиться площа 2 м² і фронт годівлі 40–45 см. Приміщення для опоросу забезпечене індивідуальними станками площею 7,5 м² кожен. Кожен станок має окремі місця для свиноматки і її приплоду. Конструкція перегородок дозволяє легко змінювати розмір та конфігурацію лігва для порослят, яке облаштоване дерев'яним настилом.

Для обігріву порослят використовуються інфрачервоні лампи ОКБ-13 76А. Ремонтних свинок вирощують у спеціальних секціях по 10 особин, відбираючи їх від продуктивних багатоплідних свиноматок. Всі свинки проходять міткування, щомісяця їх зважують і вибраковують за показниками розвитку, росту й стану здоров'я у віці 2, 4 та 6 місяців. При вирощуванні використовується трифазний метод з переведенням свинок до нових умов у віці 60 і 90 днів. На одну голову в станку відводиться площа 0,8–1,4 м², а

фронт годівлі складає 45 см. Для вирощування молодняка на відгодівлю застосовують триетапну систему: опорос відбувається у приміщенні, де знаходяться свиноматки разом із поросятами-сисунами до досягнення ними віку двох місяців.

Після цього поросят переводять до цеху дорощування у цьому ж свинарнику, проте в окремому секторі. Там вони перебувають ще протягом 30 днів. Після завершення цього періоду молодняк переміщують до іншого приміщення – цеху відгодівлі, де тварини залишаються до набору ваги у 110–120 кг. У приміщеннях для дорощування поросята утримуються групами по 20–25 голів із розрахунку площі 0,35–0,45 м² на голову. Огорожа станків має просвіти в межах 10–12 см, висоту – 1,1 м. У відгодівельнику молодняк тримають групами по 25–30 голів з площею кожного станка 0,8–0,9 м² на одну голову. Підлога там асфальтована і має нахил 5% у сторону гноєвого каналу.

3.6. Економічна ефективність виробництва свинини

Ефективність виробництва свинини в ДПДГ «Богунівська еліта» Березівського району Одеської області наведена у даних таблиці 13.

Таблиця 13

Економічна характеристика виробництва свинини в умовах ДПДГ «Богунівська еліта»

Показники	Роки		
	2023	2024	2025
Вироблено свинини, ц	1320,0	1720,0	1415,0
Собівартість:			
-1 кг приросту живої маси, грн.	10,35	11,83	13,16
- всієї продукції, тис. грн.	1366,20	2034,76	1862,14
В т.ч. на корми:- тис. грн.	990,50	1466,18	1355,35
- %	72,50	72,06	72,78
Середня реалізаційна ціна 1 кг живої маси, грн.	16,50	12,00	15,85

Виручка від реалізації, тис. грн.	2178,0	2064,0	2242,77
Прибуток від реалізації, тис. грн.	811,8	29,24	380,63
Рівень рентабельності, %	+59,42	+1,44	+20,44

Аналіз даних таблиці 13 свідчить про динаміку прибутковості галузі свинарства в останні роки. У 2024 році виробництво свинини в господарстві зросло на 30,3%, однак через скорочення поголів'я у 2025 році відбулося зниження на 17,73%. Собівартість продукції з року в рік збільшується на 11,24–14,30%. Це зумовлено постійним зростанням цін на корми, електроенергію, паливно-мастильні матеріали та інші ресурси. Разом із цим прибутковість галузі значною мірою залежить від закупівельних цін. Так, у 2024 році середня ціна реалізації 1 кг живої маси була найнижчою — 12,0 грн, що призвело до мінімального прибутку та низького рівня рентабельності (+1,44%).

ВИСНОВКИ

1. Загальна кількість свиней у господарстві ДПДГ «Богунівська еліта» у 2025 році зменшилася на 21,48%, тоді як поголів'я основних свиноматок скоротилося на 27,06% порівняно з 2024 роком.
2. Основні свиноматки господарства, за результатами комплексної оцінки, належать до класів «еліта» та «перший». Частка тварин класу «еліта» демонструє стабільне зростання на рівні 6,43-10,76%.
3. Продуктивність основних свиноматок у ДПДГ «Богунівська еліта» щороку покращується: багатоплідність зростає на 2,11-4,40%, середня маса одного двомісячного підсвинка збільшується на 0,62-1,89%, а вихід товарних поросят підвищується на 3,57-4,60%.
4. У 2024 році жива маса підсвинків при передачі на відгодівлю збільшилася на 1 кг, а їхній середньодобовий приріст зріс на 6,45% (33 г). У 2025 році приріст додатково збільшився на 1,47% (8 г), що дозволило скоротити тривалість відгодівлі на 0,88-4,64% (2-11 днів). При цьому витрати кормів на 1 кг приросту живої ваги становили 4,76-4,88 центнера кормових одиниць.
5. Годівля свиней в господарстві здійснюється за раціонами, збалансованими за більшістю поживних речовин та мікроелементів. Однак балансування раціону за вмістом окремих мікроелементів і вітамінів поки не впроваджено.
6. Умови утримання свиней різних статевих-вікових груп намагаються максимально наблизити до зоогігієнічних стандартів.
7. Виробництво свинини у господарстві впродовж 2023-2025 років залишалось прибутковим з рівнем рентабельності від 1,44% до 59,42%.

ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ

Для поліпшення ведення галузі свинарства в умовах ДПДГ «Богунівська еліта» рекомендуємо:

- проводити більш повний контроль за нормуванням годівлі свиней усіх статевовікових груп, забезпечуючи раціони всіма необхідними елементами живлення, особливу увагу звернути на забезпечення мікроелементами та вітамінами раціонів кнурів-плідників та свиноматок;
- по можливості солі макро- і мікроелементів вводити до раціонів у складі преміксів;
- наростити поголів'я до максимального навантаження виробничих приміщень (до 100 голів основних свиноматок) за рахунок підвищеного введення ремонтних свинок;
- для поліпшення умов утримання тварин відтворювальної групи обладнати вигульні майданчики навісами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

